Пише: Зорица Томић
понедељак, 10 март 2008 21:07

Интервју водила **Марина Вулићевић**

Подсмешљивост „глобалиста" према напорима традиционалиста да очувају концепт „културног идентитета" у потпуном је несагласју с обавезујућим стандардима цивилизованог света о очувању и неговању управо културних разлика. Другим речима, мале културе могу супериорно учествовати на глобалној мрежи само ако негују своју аутентичност – каже Зорица Томић

ИЗМЕЂУ ИСТОКА И ЗАПАДА

Како се укључити у све већу породицу европских народа, а сачувати свој идентитет? Србија између Истока и Запада, Србија у Европи, али како, када, по коју цену? Ова питања постављамо једни другима у преломним данима за нашу државу. Серијом текстова о овој многозначној теми, и у разговорима са врхунским српским интелектуалцима, покушавамо да сагледамо себе у политичком, економском, социјалном и културолошком смислу. Овога пута наш саговорник је проф. др Зорица Томић, универзитетски професор, културолог, социолог културе, публициста, колумниста…

Како бисте дефинисали српски доминантни културни образац?

Чини ми се да у Србији данас не постоји један доминантан, него два паралелна културна тренда који одговарају савременом идеолошком напону између „глобалног" и „локалног". И мада се и много веће и снажније културе од наше суочавају са осцилирањем између ова два пола, код нас то добија размере „блоковске поделе", својеврсног „хладног рата" у домаћим условима. Подсмешљивост „глобалиста" према напорима традиционалиста да очувају концепт „културног идентитета", међутим, у потпуном је несагласју с обавезујућим стандардима цивилизованог света о очувању и неговању управо културних

разлика. Другим речима, мале културе могу супериорно учествовати на глобалној мрежи само ако негују своју аутентичност, ако раде на поменутој „филозофији разлике”.

Колико се заправо трудимо да будемо аутентични?

Од када се Европа ујединила, многи народи, па и ми са њима, суочавају се са својеврсним парадоксом. Соланина изјава да у Европи има места за нове националне државе, као и признавање независности Косова, представљају парадоксалан опозив управо оног духа модерне Европе око којег су се њене чланице ујединиле. Том изјавом као да је Европа заувек дигла руке од идеје суверености модерног европског духа, над било којим националним идентитетом. Срби нису једини народ који се суочава са сукобом између националног идентитета Европљанина и његовог европског идентитета. А тиме се заправо показује да је не само свест о заједничком европском идентитету још увек у рудименту, већ да су европски челници промашили у пројекту стварног развоја заједничке судбине.

Да ли је та матрица, учитана у нашу свест, ближа Истоку или Западу и, у ствари, чему треба тежити?

Наша матрица је тачно тамо где је и наша земља – на граници између Истока и Запада. На жалост, просечном грађанину Србије је од мозга направљен пире-кромпир, па се под претњом националистичке квалификације, готово све што има национално обележје проглашава архаичним, непросперитетним или ретроградним. Да се нашалим, у таквој клими у којој се перманентно обавља својеврсни „семантички лифтинг”, чак ће и српска салата морати да промени име. У осцилирању између две поменуте опције, препознатљиви су на обема странама и Тријумфалисти и Катастрофичари. Обе опције су фундаменталистичке, међусобно искључујуће, и зато лоше. Треба тежити аутентичној интеграцији најбољег у традицији и Истока и Запада које су дубоко одредиле српски културни идентитет.

Куда нас воде медији, са све присутнијим емисијама типа „Великог брата”, музиком која форсира јефтине садржаје, насиљем?

Медији више не репрезентују стварност, већ је креирају. Сетимо се само филма „Пси

рата” у којем се показује како медији симулирају „стварност”, како би се направила платформа за политичку акцију усмерену против обележених „непријатеља”. Савремена култура је у основи медијска, а то значи да је креирају медији, односно, да питање о тзв. „елитној” насупрот „популарној” култури више није функционално, будући да оно што није у медијима готово да и не постоји. У епохи симулације, глад за „стварним” обележава савремене медије, па је својеврстан „инфект” медија продро у свакодневицу, за шта су серијали попут „Великог брата”, директног преноса егзекуције Садама Хусеина, или мини-клипови адолесцентских порно-дивљања на Интернету, најбољи доказ. Може се рећи да су медији разбаштинили свет његове базичне зачараности, учинили су га транспарентним и опсценим. Ако се томе дода и чињеница да медији, гладни садржаја, на јавну сцену, некада резервисану за најодличније у врлини или вештини, изводе безначајне и расположиве особе, онда је јасно да нас они навикавају на просек, односно на владавину „средње мере”. Да се опет нашалим, у епохи владавине медија, непризнатост која је била једно од главних обележја изузетних, или генија, данас је услов који је готово немогуће испунити.

Ваша нова студија о пољупцу на особен начин говори о феномену присности или њеног одсуства. Да ли је отуђеност искључиво последица друштвеног развоја, диктираног са Запада, или можда заосталости?

Ни једно ни друго. Савремени свет није ни свет Истока ни свет Запада, већ свет владавине хипертехнологије и тиме недвосмислене владавине мултинационалног капитала. Тамо где се капитал позиционира као једини организатор комуникативне праксе, тамо где интерес или профит представљају врхунску вредност са којом се рачуна, ни једна од категорија са којима је свет рачунао, као што су Истина, Доброта, Лепота или Правда, више не функционише као саморазумљива. Тамо где је интерес организационо начело, комуникације, пријатељства, љубавне везе, или политички ангажман представљају продукт калкулације и губе сваку везу са спонтаношћу, отвореношћу или присношћу. Тиме се заправо реновира вредност Хобсове политичке доктрине према којој је „човек човеку вук”. То са једне стране има за последицу анксиозност која се показује најпре у невиђеним средствима заштите од других – од симулирања стварних релација са другима, до све снажније опседнутости сигурносним системима, као што су аларми, „лавље канџе”, бодигардови, или блиндирани аутомобили. С друге стране, филозофија „безбедне дистанце”, својеврсне „самачке капсуле”, лишава нас способности за стварну, отворену и креативну комуникацију са другима.

Од којих све појединости у историји и култури једнога народа зависи на који начин ће изразити своје протесте или своја славља?

И протести и славља представљају моделе друштвених ритуала. Друштвена славља имају демонстративан, весели или свечани карактер, попут карневала у Рију, војних парада или слетова на пример. Структура и форма, како славља тако и протеста, зависе од вредносног система који је у основи сваке културе. Будисти протестују мирним путем, француски имигранти су запалили неколико градова у штрајковима, а деца цвећа су, да се подсетимо, протестовала музицирајући на Вудстоку. Сваки миран протест у основи рачуна са валидношћу институција којима се обраћа. Сваки агресиван, рушилачки оријентисан протест, у којем се огољава сирова сила, демонстрира неповерење у владајуће институције.

[објављено: 08/03/2008, Политика]